

Д.е.н., проф. Мокій А.І., директор  
філіалу Національного інституту  
стратегічних досліджень у м. Львові  
Бабець І.Г., асистент кафедри  
міжнародних економічних відносин  
Львівської комерційної академії

## **ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ**

Глобалізація світового господарства актуалізує завдання посилення інноваційної компоненти міжнародного співробітництва економічних агентів нашої країни. Надзвичайно назрілою видається потреба в активізації транскордонного співробітництва як ефективної форми економічної інтеграції в Європейський Союз на регіональному рівні. В цих умовах найважливішим ресурсом інноваційного розвитку є інформація та знання, які визначають рівень науково-технічного прогресу, вартість людського капіталу і темпи економічного зростання. Проте, ще недостатньо уваги приділяється розробці ефективних моделей міжнародної інноваційної співпраці України як основи економічного розвитку регіонів, активізації науково-технічного складника транскордонного співробітництва та вдосконаленню його інституційного забезпечення. При цьому відбувається прогресуюче зменшення науково-технічного потенціалу регіонів, що унеможливорює економічне зростання у перспективі, поглиблює міжрегіональні диспропорції розвитку.

Актуальність транскордонного співробітництва та інноваційної діяльності для забезпечення економічного зростання регіону обумовлює необхідність розробки нових раціональних форм і методів активізації інноваційного процесу на мезорівні ієрархії управління.

Для активізації інноваційної співпраці прикордонних регіонів сусідніх країн пропонуємо запровадження інноваційної моделі транскордонного співробітництва **(слайд 1), під якою ми розуміємо сукупність економічних суб'єктів, органів державного управління, недержавних організацій різних країн, діяльність яких**

**спрямована на розробку, впровадження, комерціалізацію інновацій, об'єднаних між собою за посередництвом певної інституції для оптимізації параметрів співпраці між регіонами.** Це дозволить найбільш повно використати факторні переваги кожного регіону та забезпечити взаємовигідну участь у міжнародних відносинах.

З метою визначення факторних переваг Львівської області нами проведені дослідження інноваційної діяльності прикордонних регіонів та основних показників міжнародного співробітництва Львівської області з Польщею.

Результати регресійного аналізу впливу основних показників інноваційної діяльності на економічне зростання Львівської області (**слайд 2**) свідчать про те, що зміна обсягів валової доданої вартості прямо залежить від обсягів фінансування науково-технічних робіт і кількості впроваджених нових технологічних прогресивних процесів. Обернена залежність валової доданої вартості і чисельності виконавців науково-технічних робіт зумовлена неефективним використанням коштів внаслідок неконкурсного характеру їх розподілу, низькою результативністю наукових досліджень, інституційною незабезпеченістю процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Таксономічний аналіз областей України і воєводств Польщі дозволив здійснити групування регіонів за основними показниками інноваційної діяльності і одержати дерево поєднань воєводств Польщі та областей України за рівнем інноваційного потенціалу (**слайд 3**). (X13 – Львівська область; X35 – Подкарпатське воєводство)

Нами отримані дещо неоднозначні результати: при подібності наукового потенціалу двох країн, маємо різну результативність його реалізації. До першого та другого кластера належать воєводства Польщі. В окремий кластер виділено м.Київ. Четверта і п'ята групи включають лише українські регіони, які характеризуються низькою інноваційною активністю, порівняно з польськими.

Львівська область належить до групи з найнижчим інноваційним потенціалом, хоча за величиною витрат на науково-дослідні роботи не поступається регіонам-лідерам. За чисельністю працюючих в науково-дослідній сфері Львівська область перевершує низку воєводств Польщі, зокрема Подкарпатське воєводство.

У дослідженні ми виявили низьку активність науково-технічної співпраці

суб'єктів господарювання Львівської області та Подкарпатського воєводства. Обмін науково-технічними розробками та реалізація спільних інноваційних проектів не набули істотного поширення. Так, з 28 програм та проектів, фінансованих Карпатським Фондом упродовж 1998-2001 рр., лише один проект, який стосується **створення українсько-польської інформаційної та консультаційної мережі**, може вважатися інноваційним. Зменшується кількість грантів, отриманих від міжнародних фондів, особливо у галузевому секторі науки, де у 2004 р. було одержано лише 1 грант.

Зовнішня торгівля Львівської області високотехнологічними товарами, як видно з таблиці слайду 4, характеризується додатнім сальдо щодо обміну електричними машинами, аеронавігаційними або космічними апаратами та їх частинами. Це доводить потенціал участі Львівської області у транскордонному співробітництві не тільки як постачальника сировинних товарів, а й високотехнологічної продукції.

Відбувається зростання обсягів експорту наукомістких послуг Львівської області. У 2005 р. послуги у сфері інформатизації збільшилися на 56% порівняно з 2003 р., послуги, пов'язані з дослідженнями та розробками збільшилися відповідно на 59%, послуги у сфері вищої освіти – на 37%.

Розрахований нами коефіцієнт ефективності інноваційної діяльності промисловості у Львівській області є вищим, ніж у Подкарпатському воєводстві (слайд 5). Проте, у промисловості Львівщини спостерігаються значні коливання ефективності (2001р.), що зумовлено не зростанням обсягів реалізованої інноваційної продукції, а значним, майже удвічі, зменшенням фінансування інноваційної діяльності порівняно з попереднім і наступними роками.

Порівняльний аналіз інноваційної інфраструктури прикордонних територій (слайд 6), доводить, що Подкарпатське воєводство, хоча й належить до депресивних регіонів Польщі, має значні переваги у забезпеченні інституціями, які підтримують розвиток науково-технічної сфери та процеси обміну інноваціями.

Узагальнення передумов міжрегіональної співпраці Львівської області і Подкарпатського воєводства дозволили визначити **факторні переваги** участі у науково-технічному співробітництві: для **української сторони** – науковий потенціал

регіонів, для **польської** – інноваційну інфраструктуру, систему фінансування, наявність попиту на інновації.

Домінування торговельно-інвестиційної моделі в українсько-польських прикордонних зв'язках та її асиметричність, ускладненість оцінки ефективності інноваційної компоненти співпраці обумовлюють необхідність розв'язання таких інституційних проблем інноваційного співробітництва, як:

- О повна відсутність організаційних структур;
- О нескоординованість участі у програмах технічної допомоги;
- О незавершеність законодавчого забезпечення.

Цим підтверджується необхідність реалізації **інноваційної моделі транскордонного співробітництва**, яка передбачає:

- вдосконалення чинного законодавства щодо державної підтримки інноваційних підприємств;
- посилення ролі місцевих органів влади у транскордонному співробітництві;
- створення інноваційної інфраструктури.

В процесі реалізації моделі необхідно враховувати протиріччя, що існують у науково-технічній сфері: наявність істотного науково-технічного потенціалу та неефективне його використання, низький рівень інноваційної активності підприємств, відсутність конкуренції на ринку, повільний розвиток інфраструктури ринку інновацій.

Саме тому, **місію (слайд 7)** інноваційної моделі транскордонного співробітництва доцільно сформулювати як: покращення показників соціально-економічного розвитку країн-партнерів шляхом підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на основі активізації інноваційної діяльності, модернізації виробництва, посилення здатності науково-дослідних установ та підприємств створювати і впроваджувати новітні технології.

В процесі реалізації вказаної місії передбачається досягнення основних **цілей**:

- сприяння впровадженню інновацій, що підвищують конкурентоспроможність господарських суб'єктів і покращують якість життя населення;
- збереження, ефективного використання і розвиток науково-технічного потенціалу регіонів;

■ зміцнення взаємозв'язків науково-дослідної сфери з виробництвом, органами влади.

Досягнення основних цілей реалізації ІМТкС передбачається здійснювати з допомогою таких **інструментів**:

- (1) науково-технічна діяльність підприємств та організацій;
- (2) навчання у освітніх закладах та на виробництві;
- (3) інфраструктура ринку інновацій;
- (4) інформаційне забезпечення;
- (5) правове забезпечення і державне регулювання на місцевому рівні;
- (6) фінансування.

При цьому наголосимо на необхідності забезпечення еволюційної послідовності розвитку організаційно-правових форм та інституційної бази інноваційної моделі. Розглянемо чотири **етапи реалізації** моделі (**слайд 8**):

- **перший** - створення Інноваційного центру транскордонного співробітництва як основи налагодження інформаційних зв'язків між учасниками науково-технічної співпраці;

- **другий** - трансформування цієї установи у Міжнародний центр інновацій та розвитку з розширенням його функцій на основі безпосередньої участі у процесі комерціалізації технологій (**слайд 9**);

- **третій** - функціонування міжнародного інноваційного кластера, що дозволить об'єднати ізольовані ринкові структури і реалізувати переваги регіонів на інноваційній основі. Істотна роль у формуванні кластера належить Міжнародному центру інновацій та розвитку (**слайд 10**);

- суперечливість і недієвість міждержавних угод у сфері інноваційної співпраці зумовлюють необхідність регулювання процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності і створення на **четвертому** етапі реалізації моделі двосторонньої регіональної неурядової організації – Міжнародного центру інноваційного співробітництва.

З погляду теорій інституційного розвитку, на початковому етапі реалізації інноваційної моделі транскордонного співробітництва необхідно (**слайд 11**):

**по-перше** - в Законі України „Про транскордонне співробітництво”

передбачити статус, функції, повноваження та джерела фінансування Інноваційного центру транскордонного співробітництва, як органу транскордонної співпраці;

**по-друге** - спростити процедуру державної реєстрації інноваційних проектів підприємствами і передати повноваження щодо оформлення документів Інноваційному центру транскордонного співробітництва;

**по-третє** - передбачити спеціальний режим оподаткування лише для тих суб'єктів спеціальних економічних зон, що реалізують інноваційні проекти;

**по-четверте** - розробити механізми державного фінансування проектів транскордонного співробітництва на мезорівні управління, для чого визначити розмір обов'язкових надходжень та джерела формування статті витрат на фінансування спільних проектів транскордонного співробітництва у місцевих бюджетах, у тому числі – частку для фінансової підтримки транскордонних інноваційних проектів. Це сприятиме реалізації інноваційних проектів в межах транскордонного співробітництва за підтримки програм технічної допомоги ЄС, які вимагають дофінансування з державного бюджету країни-ініціатора проекту.

Якість та системність інституційних змін визначають ефективність запровадження інноваційної моделі транскордонного співробітництва і можливі сценарії її розвитку. Планування показників реалізації моделі рекомендується здійснювати з використанням прогнозних оцінок на основі аналізу динамічних рядів та екстраполяції тренду (**слайд 12**).

На основі прогнозних значень нами розроблені сценарії розвитку інноваційної моделі транскордонного співробітництва (**слайд 13**).

Доведено, що головним чинником забезпечення реалізації сценаріїв, представлених на **слайді 14**, є рівень розвитку нормативно-правової бази, системність інституційних змін в регіоні. **Базовий сценарій** є ймовірним на початковому етапі реалізації моделі при збереженні існуючих тенденцій в економіці регіону та наданні преференцій інноваційним підприємствам. **Песимістичний сценарій** відбудеться за відсутності необхідних інституційних змін, **оптимістичний сценарій** – за умови істотного вдосконалення інституційного забезпечення інноваційної моделі транскордонного співробітництва.

**Дякуємо за увагу!**